

IKKE NOE NYTT UNDER SOLEN?

Bakgrunnstoff *Forkynneren 1.*

Minnevers «Det som var, skal alltid være, og det som skjedde, skal atter skje. Det fins ikke noe nytt under solen» (Fork I,9).

Ukeoversikt Det fortelles at den greske filosofen Diogenes gikk omkring i Aten med en lykt- han forsøkte å finne et ærlig menneske. Ifølge en versjon av historien fant han endelig en som han trodde oppfylte hans forventninger. Men han hadde tatt feil. Mannen stjal lykten hans, og Diogenes måtte finne veien hjem i mørket.

Vi vet ikke om dette er en sann historie, men den viser hvor lett det er å bli kynisk i sitt syn på livet – hvor lett det er å gi noe en negativ vri.

Det er for så vidt ikke så vanskelig å skjønne. Det er lett å bli kynisk, negativ og deprimert her i verden. Spør bare Salomo, i alle fall den Salomo vi møter i det første kapitlet av Forkynneren. Han ser på naturen og finner grunn til å fortvile, han søker visdom og finner den deprimerende, han ser på livet under ett og ser bare meningsløshet. Og for skapninger som hungre etter en mening med livet er dette en vond konklusjon å leve med. Kanskje er dette grunnen til at det finnes millioner og

atter millioner med mennesker som er deprimerte, også i den industrialiserte verden. Hvorfor skulle man ellers bruke utallige millioner på antidepressive midler? Fordi folk er glade?

Kapittel 1 er innledningen. Den åpner med et blick på livets meningsløshet uten kjennskap til Gud.

SØNDAG

Kohelet i Jerusalem

«Ord av Forkynneren, sønn av David, konge i Jerusalem» (Fork 1,1).

Det ordet som her gjerne oversettes med «forkynneren» – *kohelet* – kommer av den hebraiske stammen «kahal», som betyr «å samle». På gresk er *kohelet* oversatt med et ord som minner om det greske ordet for «menighet», *ekklesia*. Herav det engelske navnet på boken: Ecclesiastes. Jødene kaller forfatteren og boken Kohelet.

I tidens løp har man lenge drøftet den nøyaktige betydningen av ordet *kohelet*. Samler han sammen mennesker for å legge frem sin store visdom? Eller samler han visdom, slik at han selv antyder (Fork 1,13. 6.17)? Vi får nok ikke noe sikkert svar før i himmelen.

Les Forkynneren I og skriv et kort sammendrag av det Salomo synes å si. Du trenger ikke å forstå alt det han sier (det er det ingen som gjør)! Prøv heller å få tak på helheten og stemningen. Hva er hovedpoenget hans, og hvordan forstår vi dette i et kristent perspektiv? Mens du leser bør du være deg bevisst hvem som skrev det og hvorfor.

Er det et bittert, kynisk og pessimistisk menneske som taler her? Han ser bare en evig rundgang, et liv uten mening og resultat. Isolert sett er hans ord ikke så forskjellige fra det vi hører hos mange ateistiske filosofer i vår egen tid når de klager over livets mangel på mål og mening. Men det kan vi ikke si om Salomo. Vi må se boken i lys av hele Bibelen, og da ser vi at bitterheten og kynismen preger livet borte fra Gud, livet i opprør mot Gud der det kun er vårt verdslige her og nå som teller, og som står i motsetning til livet med Gud og løftet om frelse. Slik sett passer hans betraktninger som hånd i hanske med resten av Skriften, enda så forskjellig han uttrykker seg.

Til ettertanke **Finner du bitterhet og kynisme i ditt eget liv? Hvor stammer det fra? Hvordan kan du få bukt med det før det forgifter hele ditt åndelige liv?**

MANDAG

Bare tomhet

«Alt er tomhet, sier Forkynneren, ja, alt er bare tomhet»
(Fork 1,2).

Det hebraiske ordet *hebel* betyr bokstavelig talt «damp» eller «pust». Det er også knyttet til det tomme, meningsløse og fåfengte. Ordet går igjen mange ganger i Forkynneren.

Hva tenker du på når du hører ordene «damp» og «pust»? Hvorfor tror du Salomo brukte denne metaforen for livet som helhet? Se også Sal 144,4.

Tenk også på hans synsvinkel: alle de årene av hans liv som hadde vært så fulle av muligheter, ble kastet bort på slikt som

ikke varer og er uten varig verdi. Når størsteparten av livet ditt utgjøres av *hebel*, av damp, og du kommer til slutten av livet, så kan det hele fortone seg som en damp fordi det er gått så fort og fortoner seg så overfylt av ting uten betydning.

Slå opp til versene nedenfor. Hvordan uttrykker de den tanken som vi har møtt ovenfor?

Jes 52,3 _____

Matt 6,19.20 _____

Mark 8,36 _____

Jak 4,14 _____

Salomos ord gjør så sterkt inntrykk på oss fordi vi her står overfor et menneske som hadde alt verden kunne by på. Mer enn nesten noen annen fikk han nyte verdens gleder i fullt monn. Som han selv sa det: han fikk alt han ønsket seg (Fork 2,10). Likevel ser han til slutt på det som meningsløst, som tom damp og pust.

Dette er en mektig lekse for oss om hva som er viktig i livet, og hva som ikke er det.

Til ettertanke **Se på ditt eget liv. Hvor mye av det du gjør kan beskrives som *hebel*? Hva er det du virkelig stiler etter? Hva er virkelig viktig for deg? La oss tenke oss at du fikk det du ønsker deg – kan det tenkes at også du en dag vil se på dem som *hebel*?**

TIRSDAG

Solen går opp

Det later til at Salomo i sine yngre dager var opptatt av naturen, og der oppdaget han mange åndelige lærdommer (se for eksempel Ordsp 1,17-19; 6,6-9; 17,12; 26,1-3.11; 31,10). Men han gransket fortsatt naturen senere i livet. Likevel kan vi ikke være sikre på hva slags lærdommer han trekker av det han ser.

Les Fork 1,1-11. Hva er poenget her? Hvor riktige var hans slutninger?

Salomo bedrev det man gjerne omtaler som «naturteologi» – et forsøk på å lære om Gud fra naturen. Og det er jo greit nok, for naturen blir gjerne sett på som Guds «bok nummer to». *Se for eksempel Sal 19,2-8; Jes 40,26 og Hebr 11,3.*

Hvordan taler naturen til oss om Gud? Hvor går grensene for hva den kan lære oss i en verden som er falt i synd?

Naturens bok er mektig, men du kan bla opp de flotteste sider for en som ikke kan lese uten at han blir visere av den. Og du kan vise ham hva som helst, men hvis han ikke er mottakelig for det den sier og allerede tenker i andre baner, så vil han både nekte å tro det naturen sier og han kan komme til å trekke helt feil slutninger av den. Salomo sitter og surmuler over livet, betrakter naturen og trekker en konklusjon som ikke trenger å være den riktige. Han overfører sin egen negative og kyniske holdning til selve naturen.

Det er fort gjort. En av syttenhundredallets skribenter hevdet at

siden naturen påfører oss sult, pest og oversvømmelser, er den destruktiv, og derfor «følger mennesket bare naturens tilskyn- delser når det hengir seg til drap og mord.» Altså, siden naturen tar liv, så kan vi også gjøre det. Så feil går det altså an å ta. Og det viser bare hvor lett det er å lese våre egne holdninger inn i våre omgivelser.

Til ettertanke I hvilken grad klarer du å se objektivt på ting? Hvor ofte lar du negative sinnsstemninger eller holdninger påvirke det du gjør og sier? Hvorfor er det så viktig å dø fra selvet om vi skal kunne unngå å overføre våre villfarne holdninger til andre ting?

ONSDAG**Hinsides sykluser**

Salomo betraktet naturen og oppdaget et uendelig antall tilsyne- latende meningsløse gjentakelser. Solen går opp og går ned, vin- den blåser, elven renner, og dette gjentar seg i tiår etter tiår. Det som var, vil igjen bli gjort, det som kommer, har vært før. «Det fins ikke noe nytt under solen» (Fork 1,9).

Men hele stemningen i teksten gir inntrykk av at det ikke burde forholde seg slik. De første versene i kapitlet avslører hans holdning.

Les Fork 1,1-4 enda en gang. Hva sier Salomo i disse åpningsver- sene om kontrasten mellom menneskets flyktige natur og natu- rens uendelige kretsløp?

Verden går videre og videre, men det gjør ikke vårt liv. Vi er bare damp og *hebel*. Disse forestillingene avdekker menneskets største dilemma: Vi er i stand til å tenke oss evigheten, det som ligger utenfor vår sanseverden, at det kan finnes noe som er større enn oss selv, men det ligger utenfor vår rekkevidde.

Solen, elvene og vinden – alt dette var her før oss og kommer fortsatt til å være her lenge etter at vi er vendt tilbake til støvet. Vi kommer og går. Elvene, solen og vinden består. Så livet kan fortone seg som «et sagn lest av en dåre, fullt av ståk og leven uten noen mening,» slik Shakespeare skrev det.

Hvordan svarer tekstene nedenfor på Salomos dilemma i det første kapitlet av Forkynneren? I Kor 15,26.51-55; Hebr 2,14; Åp 21,4.

Verden har fostret mange store tenkere og filosofer med alle slags kløktig uttenkte teorier som skulle forklare livets store spørsmål. Men kan de ikke løse dødens problem, har de heller ikke svar på livets spørsmål, for alt liv oppslukes til slutt av døden. Og ingen av dem har svar på dette problemet (de fleste er allerede døde). Men det har Jesus, han som stod opp fra de døde. Jesus har vist oss at døden ikke er slutten og at vi en dag faktisk kan få leve videre etter at livets uendelige kretsløp her på vår falne planet har tatt slutt og er gått i glemmeboken (Jes 65,17). Hadde det ikke vært for dette håpet, ville Salomos pessimisme vært berettiget.

TORSDAG**Visdom «under solen»**

Versene 12-18 i kapittel 1 av Forkynneren avslører mer om forfatterens bakgrunn. Han gjentar at han var konge og at han hadde fått mer visdom enn noen før ham i Jerusalem. Alt dette tyder på at det er Salomo. Dette er tilforlatelig, for Salomos regjeringstid var preget av fred og velstand. Kongen trengte ikke å bekymre seg for opprør eller angrep eller et økonomisk krakk og hadde tid til å utforske den kunnskapen og visdommen som fantes «under solen».

Merk deg at ordene «under himmelen» (vers 13) bare er en annen måte å si det samme på som «under solen» (vers 3, 9 og 14), som forekommer over 20 ganger, og bare her i Forkynneren. Hva betyr uttrykket, og hvordan belyser den det Salomo her sier?

Under himmelen og under solen er bare forskjellige måter å omtale det på, det som foregår her på jorden. Vi ser igjen hvor fåfengt alle verdslig kunnskap og visdom er. Verden, og det som er i den, er ikke i stand til å besvare livets store spørsmål. Ja, faktisk er det verden og det som er i den som *er årsaken til* mange av livets vanlige spørsmål. Svaret må vi få fra noe som er større enn verden, noe som står over den og har «seiret over verden» (Joh 16,33). Og det er så klart Jesus. Uten ham gjør verden oss frustrerte, sinte og kyniske, slik Salomo her innser. Han tilegner seg all denne visdommen, og så gir den ham bare sorg og fortvilelse.

Den tyske filosofen Arthur Schopenhauer lød som Salomo da han skrev: «Alt i livet [«under solen»] viser at jakten på jordisk lykke er dømt til å mislykkes.»

Gå tilbake til Fork 1,12-18. Hva er det han finner spesielt tomt og frustrerende? Og hvordan stemmer disse ordene overens med 2 Tim 3,7?

Til ettertanke Merk deg Fork 1,15: Det som er krokert, kan ikke rettes, og det som mangler, kan ikke verden tilfredsstille. Hvilken holdning eller brutte ting i ditt liv kan ikke rettes opp nå? Hva mangler

du som verden ikke kan tilfredsstille? Hvordan får dette deg til å lengte enda mer etter Jesu gjenkomst?

FREDAG**Videre studium**

Ludwig Wittgenstein sa en gang: «Det glade menneske lever i en annen verden enn det misfornøyde menneske.» Slå opp til Ordspråkene og oppdag en annen Salomo i en annen del av hans liv. Hvordan har han endret holdning? Hvordan viser dette hvorfor det er så viktig med et godt forhold til Gud for å forstå livet som et hele?

«Salomo klaget ikke over naturens uopphørlige rytmer, men så dem i lys av menneskelivets rytmer (Fork 1,4). Er menneskelivet fra den ene generasjon til den neste bare en gjentakelse uten noen høyere mening? Skal ikke menneskeslekten nå et høydepunkt? Har ikke Gud en plan fra evighet som en dag skal erstatte denne tilsynelatende endeløse rundgangen av menneskelig aktivitet fra generasjon til generasjon?

Den beskrivelsen av luftmassenes bevegelse over jordens overflate som her er gitt, avslører en vitenskapelig nøyaktighet som er uten like i oldtidens litteratur og viser oss en innsikt i naturens lover som langt overgår det man finner hos de fleste i oldtiden.» –*The SDA Bible Commentary*, bind 3, side 1064.

Til tross for sin visdom kjenner ikke verden Gud. Dens vismenn samler seg en mangelfull kunnskap om Gud gjennom hans skaperverk, og i sin dårskap setter de naturen og dens lover høyere enn naturens Gud. Naturen er en oppslått bok som åpenbarer Gud. Alle som elsker naturen kan i den se den Gud som skapte dem. Men de som ikke kjenner Gud og tar imot den åpenbaringen som Gud har gitt av seg selv i Jesus, vil kun motta en ufullkommen kunnskap om Gud gjennom naturen.»

–*Healthful Living*, side 293.

**Spørsmål til
drøftelse**

1. **Gå sammen ut i naturen og snakk så om dette: Hvordan åpenbarer Gud seg i naturen? Hva kan naturen lære oss om Gud? Hva kan den *ikke* lære oss om Gud? Hvilke feilaktige slutninger er det mulig å komme til ut fra naturen? Hva kan alt dette lære oss om viktigheten av en fullere åpenbaring av Gud?**

2. **Hvorfor er det så lett å få et kynisk syn på livet? Kan det være nyttig med en viss porsjon kynisme? For dette er jo en verden som er på vei mot undergangen. Hvordan kan man finne den rette balansen slik at man bevarer en viss skepsis med hensyn til verden og samtidig unngår den fryktelige negativiteten vi finner i det første kapitlet i Forkynneren?**